

ФОРМУВАННЯ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК АКТУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Постановка проблеми. Створення європейського інтелектуального простору та активний процес інтеграції України до Євросоюзу вимагає організації сучасного продуктивного навчального процесу у вищих навчальних закладах з використанням новітніх методів підготовки майбутніх фахівців, які матимуть достатньо високий рівень комунікативних здібностей, що допоможуть їм інформувати колег про власні професійні здобутки, обмінюватись досвідом, повідомляти про нові винаходи в своїй сфері діяльності.

Науковий прогрес торкається кожної сфери діяльності, в тому числі і медичної науки. В систему охорони здоров'я постійно впроваджується новітнє медичне устаткування, нові методи та засоби терапевтичного та хірургічного лікування. Щоб бути поінформованим щодо цих нововведень, лікарю потрібно постійно ознайомлюватись не лише з науковими працями та досягненнями вітчизняних колег, а й співпрацювати із закордонними фахівцями та брати участь у проектах міжнародних організацій і співтовариств. Для успішного виконання цього завдання кваліфікований медичний працівник повинен мати належний рівень дискурсивної та іншомовної компетентності.

У зв'язку з вказаними обставинами істотно зростають вимоги до якості підготовки студентів вищих медичних навчальних закладів. Виникає необхідність у посиленні уваги до проблем їхнього професійного становлення, вдосконалення практичної підготовки, розвитку комунікативних умінь та іншомовної компетентності.

Аналіз попередніх досліджень. Поняття «компетентність» досліджувалось такими вченими, як Н. Бібік, А. Богуш, Н. Гончарова, І. Зимня, В. Краєвський, С. Ніколаєва, О. Овчарук, О. Пометун, J. Lefsted, G. Weiter та ін. Визначення

«компетентності» дають такі міжнародні організації як ЮНЕСКО, Європейський Союз, Міжнародна комісія Ради Європи та інші.

У педагогіці компетентність визначається як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці; коло питань, в яких людина добре розуміється не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища тощо; сукупність особистісних якостей (ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей), зумовлених досвідом діяльності; набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, навичок, умінь, досвіду, цінностей, ставлення тощо, які можуть комплексно реалізуватися на практиці. Міжнародна комісія Ради Європи розглядає поняття «компетентність» як ключові вміння, опорні знання, тобто індикатори знання, вміння, ставлення, які не тільки підтримують, а й забезпечують досягнення успіхів у різноманітних сферах життя.

Розглядаючи термін «дискурсивна компетентність», можна дійти висновку, що однозначного тлумачення він не має, і різні вчені висловлюють власний погляд щодо розуміння цього феномена. Так, в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти стверджується, що дискурсивна компетентність означає здатність студентів логічно об'єднувати речення з метою побудови зв'язних відрізків мовлення. За визначенням М. Canale, М. Swain – це знання різних типів дискурсів і правил їх побудови, а також уміння їх створювати і розуміти з урахуванням ситуації спілкування; Г. Браун розглядає дискурсивну компетентність як здатність людини сполучати речення в уривки дискурсу і структурувати смислове ціле із серії висловів. Як зазначають українські вчені (І. Андрійко, Л. Панова, С. Тезікова), дискурсивна компетентність означає вміння будувати своє мовлення зв'язно, оперуючи знанням принципів тематичної організації тексту, його структури, зв'язності, логічної організації, стилю мовлення (розмовний, офіційно-діловий, літературний, публіцистичний, науковий) та реєстру (високий, нейтральний, розмовний, фамільярний, грубий,

вульгарний), принципів риторичної ефективності, тобто впливу на слухача (читача).

Поняття дискурсивної компетентності пов'язується з теорією дискурсу та лінгвістикою тексту. Ці категорії представлені в працях таких лінгводидактів, як І. Ухванова-Шмигова, Ф. Бацевич, В. Карасик, Н. Гальскова, Н. Гез, М. В'ятютнев, О. Кучеренко, Н. Формановська.

Зокрема Ф. Бацевич пропонує досить широке визначення поняття «дискурс», зазначаючи, що це «тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, тривалий у часі процес, утілений у певній (іноді значній) кількості повідомлень; мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, друковану, паралінгвальну тощо), відбувається у межах одного чи кількох каналів комунікації, регулюється стратегіями і тактиками учасників спілкування і є складним синтезом когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колоритом «форм життя», залежних від тематики спілкування» [3, с. 42-43].

На основі комунікативного підходу мову пропонують вивчати Н. Бондаренко, Л. Мацько, В. Сеніна.

Проаналізувавши категорії «дискурс», «компетентність» та «компетенція» можна дійти висновку, що не зважаючи на глибоке вивчення цих категорій, одностайного погляду на феномен «дискурсивна компетентність» на сьогоднішній день не існує. Не визначена і структура цього явища.

Мета статті полягає у висвітленні важливості формування дискурсивної компетентності студентів вищих медичних навчальних закладів у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Комунікація на сьогоднішній день є незмінним і беззаперечним супутником прогресу в будь-якій сфері діяльності. Н. Бутенко зазначає, що комунікація має свої характерні ознаки. Інформація не лише передається, а й формується, уточнюється і розвивається; кожен із учасників комунікативної ситуації займає активну позицію у взаємодії; для передачі інформації використовуються такі засоби, як кодування, передача, переробка і

дешифрування змісту; представлена широка система вербальних і невербальних засобів передачі інформації; в процесі комунікації можуть виникати соціальні чи психологічні бар'єри [4, с. 44].

Від того, які ресурси ми задіюємо в процесі комунікації, якими знаннями і навичками володіємо, як долаємо вищезгадані бар'єри, і буде залежати результативність передачі нами інформації.

Дискурсивна компетентність, яка формується в результаті ефективного використання різноманітних методик, є невід'ємною частиною успішної комунікації. А для студентів вищих медичних навчальних закладів цей вид компетентності є невід'ємною складовою успіху в майбутній практиці лікаря. Вона дасть змогу налагодити взаємозв'язок з пацієнтами, налаштувати їх на позитивний результат, пояснити особливості діагностичних процедур і вибору способу лікування. Від того, які лінгвістичні та екстралінгвістичні аспекти успішно сформованої дискурсивної компетентності будуть задіяні лікарем, часто залежить кінцевий результат взаємодії. З іншого боку, несформованість дискурсивної компетентності гальмує особистісний розвиток студентів-медиків, заважає їх взаємодії з іншими суб'єктами дискурсу, в тому числі з зарубіжними колегами, що негативно позначається на якості їх підготовки.

Мотивація до навчання має вирішальне значення для формування дискурсивної компетентності. Мотивація може визначатись різними чинниками і змінюватись під час усього процесу навчання.

М. Алексеева, Ю. Бабанський та Л. Божович поділяють мотиви до навчання на дві групи [1, с. 8-9; 2, с. 181-182; 5, с. 23-26]: пізнавальні мотиви навчання та широкі соціальні мотиви. М. Алексеева поділяє останні на суспільно-політичні, професійно-ціннісні, мотиви соціального престижу, комунікативні мотиви, мотиви, пов'язані із прагненням до самовдосконалення, мотиви утилітарного порядку [1, с. 10].

П. Якобсон визначає три типи мотивації навчання. Їх він умовно називає негативною, позитивною та такою, що визначається вузькоособистими мотивами студента [6].

Роль викладача є ключовою у стимулюванні мотивації навчання на високому рівні. Саме йому доводиться спрямовувати студентів у процесі навчання, залучаючи до процесу формування іншомовної дискурсивної компетентності новітні методики та інформаційні технології, знайомлячи студентів з міжкультурними особливостями вербальної та невербальної поведінки, розширюючи світогляд студентів, забезпечуючи розуміння іншої ментальності.

Успіх створення продуктивного навчального процесу в ході вивчення іноземної мови в вищих медичних навчальних закладах України залежить від методів, які використовуються під час навчання і здатності застосовувати теоретичні навички на практиці. Те, наскільки студенти-медики володіють дискурсивною компетентністю в реальних ситуаціях, визначить їх рівень готовності до професійної комунікації в подальшій діяльності.

Анотація. У статті обґрунтовано якісно нові вимоги до дискурсивної компетентності студентів-медиків. Запропоновано різні підходи до визначення поняття «дискурсивна компетентність». Висвітлено важливість завдання формування дискурсивної компетентності студентів-медиків у процесі професійної підготовки.

Ключові слова: дискурсивна компетентність, професійна підготовка, комунікативні вміння, студенти-медики.

Аннотация. В статье обоснованы качественно новые требования к дискурсивной компетентности студентов-медиков. Предложены различные подходы к определению понятия «дискурсивная компетентность». Освещена важность задачи формирования дискурсивной компетентности студентов-медиков в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: дискурсивная компетентность, профессиональная подготовка, коммуникативные умения, студенты-медики.

Abstract. The article substantiates qualitatively new requirements for the discursive competence of medical students. Different approaches to the definition of "discursive competence" are proposed. The importance of the task of forming the

discursive competence of medical students in the process of professional training is highlighted.

Key words: discursive competence, vocational training, communicative skills, medical students.

Література

1. Алексеева М.И. Мотивы навчання учнів / М. І. Алексеева – К. : Радянська школа, 1974. – 120 с.
2. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. К. Бабанский – М. : Просвещение, 1985. – 208 с.
3. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.
4. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні: підручник / Н. Ю. Бутенко – К. : КНЕУ, 2004. – 383 с.
5. Изучение мотивации поведения детей и подростков / Под ред. Л.И. Божович и Л.В. Благоннадежиной – М. : Педагогика, 1972. – 352 с.
6. Якобсон П. М. Психологические проблемы мотивации в поведении человека / П. М. Якобсон – М. : Просвещение, 1969. – 317 с.